

Փ Ո Ւ Ն Ջ

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

Ամեն ՇԱՐԱԹ օր կը հրատարակուի Տարեկանն է 30 դրշ, վեցամսեայն 20 դրշ կանխիկ վճարելի չափը 40 փր: Թանուցման տողը 40 փարայ է մէկ անգամի համար:

Դուք երթալիքներուն ծախքը բաժա- նորդաց կվերաբերի: Լրագրին վերաբերեալ որ եւ գրուած ուղղելի առ Տարեկանն է Կ. Պոլս, Գաղղիի խանի վարի յարկը թիւն:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ

Գաղղիոյ կառավարութիւնը մօտերս Օրէնսդիր ժողովոյն յայտնեց թէ հարիւր յիսուն ութ միլիոն ֆրանկ վատնուած է Լուքսեմպուրկի խնդրէն պատահելիք դիպաց դիմակալելու համար: Այսպիսի պարզ զոուշութեան մը համար գործածուած բաւական մեծ գումար մը թէ եւ հասարակաց միտքը յուզեց, բայց չաբօլէոն կայսրը քաջ գիտնալով թէ հայրենեաց օգուտն ու ապահովութիւնը տակաւին մեծ զոհողութիւններ կպահանջէ, խնացոյց օրէնսդիր ժողովոյն թէ ի հարկին իւր հայրենասիրութենէն նոր պահանջներ պիտի կրնայ ընել: Այս ժողովն երբէք իւր խաղաղասիրական ընթացքէն չեղած չէ: մինչդեռ Գերմանիոյ մէջ թըշնամութիւններ կծագէին, Պ. Թիէրի խօսած ճառը մեծ հաճութեամբ ընդունուեցաւ շատերէն: Արգարեւ կատարեալ փոփոխութիւն մը կնշմարուի նոյն ժողովոյն տրամադրութեանց մէջ, որուն պատճառը

անծանօթ չէ: Երբ Բրուսիա զօրութիւնը ազգաց գերագոյն օրէնքը համարեց, և աշխարհակալութիւնը իրաւանց կարգը բարձրացոյց, որով ազգի մը ապահովութիւնը իւր բանակին թուոյն, զինուորական բարեկարգութեանց և զօրավարաց հանձնարոյն վրայ կկայանայ, անկէ ի վեր կառավարութեանց պարտաւորութիւնն եղաւ իրենց հպատակին պաշտպանութեանը հոգ տանել, և ոչինչ խնայել ազգային զօրութիւնը ամեցնելու:

Հանովրայի վիճակը ակներեւ կերեւայ մեզ, որովհետեւ Լիյօմ թագաւորին բանակաց չէր կրնար դիմակալել: Շէշ վիկի Տանիմարգացիք ի զուր իրենց անկախութիւնը կպահանջեն, վասն զի զօրաւորացոյն ձեռք մը զիրենք լծի տակ կը պահէ: Ահա այսպիսի պարագայները ժողովոյն մէջ մեծ փոփոխութիւն մը ներգործեցին, ըստ որում ամենէն խաղաղապէս անգամ զինուորական բարեկարգութեան կարեւորութիւնը կը դադարէ: Յուլի 3 ին նստին մէջ Պ. Լարրայուր ըսեր է թէ, «խաղաղութեան մեծ բարեկամն եմ, սակայն այսօր պարագայից ստիպմամբ,

բանակին վրայ տրուելիք մեզ ներկայացուած օրէնքը պիտի պաշտպանեմ: այսպէս մեր զինուորական զօրութեանց առաւելութեան քուէ պիտի տամ, քանի որ տասնը եօթը ամիս առաջ անոնց նուազին կինդրէի: Անպատեհութիւն մ'է այս — ոչ պարոնայք, կարծիքները և պարագայները փոխուեցան: Եւ այսպէս կը հետեւցնէ թէ մեր առաջին և ամենակարեւոր զբաղմունքն պէտք է ըլլայ հայրենիքն ապահովել: Մէկու մը չսպառնանք, բայց ամենուն դիմակալելու պատրաստուինք: — Այս երեսփոխանին յայտնած զգացմունքը յայտնապէս Օրէնսդիր ժողովոյն, և կայսերական կառավարութեան զգացմունքն է: այս պատճառաւ, Բրուսիոյ քաղաքականութեան առջեւ, Եւրոպիոյ ապագան վստահելի չերեւիր:

Անգղիոյ խորհրդարանը դեռ Լուքսեմպուրկի դաշնագրութեան համար տրուած երաշխաւորութեան հետեւանօք կը դադարէ, երկնչելով թէ նոյն երաշխաւորութիւնը զինք ակամայ պատերազմի մը մէջ չմղէ: արդէն բաւական հարցա-

ՏՐԱՄԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՔ

ԿԵՅՎԷԻ ՄԻՋԱԳԻՒՂԷ

Բանի առ Տրամախօս — Բառապաշարս մը և շէնականի մը մէջ եղած պարբերութիւնը: — Շէնականը: — Մարտայական ախպին գոյ մը: — Միջամբէն նոր զբոսիկներ: — Միջամբէն մէջ նամակ մը:

Աղին Գարդը եւ Վաղարշ

Ո՛վ գուր, որ առանց դձեղ ճանչնալու պատիւն ունենալու միայն ձեր վսեմ հանձնարոյն արգիւնքն և զոյ ու փունջի եւ Մասեաց ստորոտները զարդարող Տրամախօսութեամբ իմ սէրս ու վարկուսն գրաւած էք: Եւ դուք իսկ ո՞ւր աղին բարեկամք իմ, որ Տրամախօսութեան հորիզոնին վրայ գեղեցիկ արշալուստոյ մը նման դեռ նոր կը լուսափայլէք, գիտէք արդէն որ տրամախօսութեան ողբոյն կեղծ ու պատիր չտղմութիւնք չեն պատասխանիր: կը հաճիք, մասնական թէ կը ներքէ արդեօք երբ տեսնէք որ փունջը իւր Նրիքովեան վարդենեաց գեղեցիկ շէփորակներուն եւ քաղցրաբոյր շահաքարմաներուն կ'սրղը կը յարէ նաեւ վայրենի վարդի վնջիկ մ'ալ: Բնչ կըսէք, ասիկայ ձեր վսեմ հանձնարոյն բաղմոխայն շնորհները ոչ միայն նուազելու չպիտի ծառայէ, այլ մանաւանդ թէ անոնց փայլը աւելի անաղօտ կերպով գուրս ցայտեցնելու, քանզի գեղեցիկն գեղեցիկութիւնը անդեղեցայն քով աւելի զգա-

լի կըլլայ: Բացայայտ գուրցներ՝ լոյսը խաւարի մէջ աւելի պայծառ կը փայլի:

Դուք քաղաքացիք դուրացուցա հայկին համարուած էք (այս նմանութեամբս անոնց մեծամտելուն պատճառ չեմ ըլլար կարծեմ) բայց մինչդեռ ձեր մանրակրկիտ աչքերուն փրկիտիայի տկոյններ անցուցած հայկեոյն վրայի ազդեղի բիծերը կը դիտէք եւ կը քննէք եւ զանոնք ի հրապարակ կը հանէք, ճշմարտութեան կը հակառակի երբ ըսենք թէ ազդեղի հայկեոյն մէջ անգրագարձեալ առարկայներուն պատկերներն ալ հայկեոյն նման պիտի ըլլան ի հարկէ, «գի նմանն զնմանն ծընանի»: Ինչո՞ւ ուրեմն մենք ալ ձեզ նման չբարձրացունեմք մեր ձայները եւ չորոգեմք մինչդեռ ձեր եւ մեր նման ձկան յատկութիւն ունող մարմինը ի գլխոյն նկատելով իւր անգամներն ալ ապականութեան տրամադիր վիճակի մը մէջ գրած է:

Արդարեւ մարդկանց այս երկու կարգին մէջ ալ գաղտնի եւ միմեանց ընդդիմակ մըրցում մը կը նշմարուի: Առաջինք՝ որչափ որ իրենց փափուկ եւ ճապուկ լեզուովը, զմայեցեցիկ նազանքներովը եւ սիրամարդի նման զարդարուն պէրանքներով վերջիններուն աչքերը կը խողեն, այնպէս որ գեղեցիկ սեռը իբրեւ Արիօքիտեայն խումբ մը եւ տղեղն ալ մարդկութեան իբրեւ մէկ մէկ հրաշալիքներ

նկատել կուտան: վերջինք՝ առաջնոց վերոյիշեալ կատարելութեանց հակառակն պատկեր մը ներկայացունելով, քաղաքացեաց հետաքրքրութեան, ծագուն, ճիշդ խօսելով կատակահայց բաւական իմքեր կը մատակարարեն: սակայն չմոռնանք գիւղացւոյ մը ճարտար պատասխանն ալ՝ որ երբեմն պատկառելի ակումբի մը մէջ երբ ասոր ամադրութեանց վրայ զարմանալով կը հարցունեն թէ՛ ձեր գիւղերը լեռները ճնած մնած անկիրթ կենդանիք կը դռնուին: —այո, կը պատասխանէ, երբեմն քաղաքներէն կը բերուին՝ որոնց ստակ տալով մեզ զուարճացնելու համար կատակներ ընել կուտանք: Այս նմանութեան վրայ կարծեմ դժարին չգար, գիտնալով որ մեզի հայելի ըլլալուն փառքը եւ պարծանքը ունին միշտ: Այս խօսքերը եթէ իմ շինական բարեկամներուս նկատմամբ գուրցելի ունէ՛, ամենեւին հոգս չէր ըլլար, վասն զի անոնք չունին քաղաքացւոյ մը ամենափափուկ եւ ամենազգայուն սիրտերը՝ որոնց վրայ յանկարծ ըստ դիպաց հովուն փոփոխութիւններ կ'արդի մը փոփոխութիւններ ինչպիսիք զմիկ կամ բորկոնիմ երեւակայելով աստիկ կը վիրաւորուին: Ինչ որ ընդհանուրին տարբերութեան նկատմամբ խօսեցանք, նոյնը առաւելապէս երիտասարդաց եւ օրիորդաց համար եւս հասկնալու է, վասն զի քաղաքացին մինչ իւր տարվաւորին առջեւ զանիկայ իւր հոգեոյն, սրտին եւ լեւորդին մէկ

քննութիւններ եղած են հասարակաց խորհրդարանին մէջ. մօտերս ըրտ մը հարցուց թէ « հաւաքական երաշխաւորութիւն» բառերը ինչ կերպով կմեկնէ կառավարութիւնը. որուն լորտ Տէրպի պատասխաներ է թէ՝ « հաւաքական երաշխաւորութեամբ », եթէ երաշխաւորութեան մասնակից կառավարութիւնները տարակարծիք ըլլան անոնցմէ ոչ ոք կպարտաւորի զանի յարգել տալու. լորտ Սթանլի վարանած էր երաշխաւորութեան մասնակցի միայն իրեն տրուելիք հարցաքննութեան պատճառաւ. « ըստ լորտ Տէրպի բոլորական դեպքան հաւաքական երաշխաւորութիւն առաջարկեր է. իսկ Գաղղիոյ լիազոր դեսպանն այդ առաջարկութիւնը ընդունել է մեծ տարբերութիւն մը չկրնալով գտնել. - եթէ այս ընդդոյն համար ծանր դժուարութիւն մը պատահի, նոյն դաշնագրութիւնը ստորագրող կառավարութեանց շատն չահէրը և սկզբունքը զատ ըլլալով, այսպիսի փափուկ ինքզոյ մը, այսինքն Գաղղիոյ և Բրուսիոյ մէջ եղած պատերազմին ատեն իրենց համաձայնութիւնը վստահելի չէ, և կարծեաց անհամաձայնութիւն մը տեղի ունենալով հաւաքական երաշխաւորութիւնը պիտի չնչի. Այս է լորտ Տէրպիի խօսքերուն հետեւութիւնը :

Փարիզէն կաղէթ տիւ Լըվանի եկած հեռագրի մը նայելով, Մեքսիկայի հասարակապետութեան նախագահ Ժուարէզի կողմանէ բանտարկուելու է գաղղիական դեսպան Պ. Տանս, և չպիտի արձակուի եղբր մինչեւ որ փարիզ գտնուող մեքսիկեան դեսպան Պ. Ալմենդ ժուարէզի քով չդառնայ :

Այս գէպը անտարակոյս ծանր աղբեցութիւն կրնէ Գաղղիոյ կառավարութեան վրայ, և կրնայ գէշ հետեւանքներ ունենալ :

— Գաղղիոյ կայսրուհին Անդրիոյ թա-

ղուհւոյն կողմանէ կհրաւիրուի ներկայ գտնուիլ Սթեֆանի մէջ ըլլալիք նաւահանգէսին. Սակայն կըսուի թէ՝ չուզեր ընդունել այս հրաւերն, վերջին օրերս տեղի ունեցած ցաւալի դէպքերը մէջ բերելով :

— Ռուսաց Աղեկսանդր կայսեր կենաց դաւաճան լեհացի Պէրէզովսքի երիտասարդը մշտնջենաւոր շղթայակապ աշխատութեան դատապարտուեցաւ :

— Եւրոպական բոլոր տէրութիւնք և Միացեալ Նահանգք Մէքսիկայէն ետ կանչեցին իրենց դեսպանները՝ արքայատան կառավարութիւն մը ճանչել չուզելով :

Եւրոպայի արքունիք ի սուգ մտած են Մեքսիկական կայսեր ցաւալի մահուան համար :

— Տանիմարքայի և Բրուսիոյ կառավարութեանց մէջ քաղաքական յարաբերութիւնք օր յօրէ կըրտանան. Բմանք կը գուշակեն թէ դարձեալ կուի մը պիտի ծագի ատեն մէջ :

— Սպանիոյ թագուհւոյն սպանութեան համար Մատրիտի մէջ ընկերութիւն մը երեւան ելնելով, 2000 հոգի բանտարկուել են :

— Կհաստատեն թէ Անդրիոյ կառավարութիւնը Հապէշաստանի թէսդոր թաւաւորին դէմ պատերազմ պիտի հրատարակէ. թէսդոր իւր տիրած երկիրներուն մեծ մասը կորուսել է ներքին ապստամբութեանց պատճառաւ :

— Լրագրաց ոմանք կկարծեն թէ Հըւումայ մէջ ապստամբութիւն մը պիտի երեւի :

ՆԵՐՔԻՆ

Օգոստ. Սուլթանը Լոնտոնի օտաննեան դեսպան Միւսիւրիւս Ելէյին միւշիւրութեան աստիճան շնորհելով, պէտք եղած հրովարտակը շուտով զրկելու համար

մէկ կտորներն ըլլալը ապացուցանելով կը ճարտարախօսէ, Գիմոսթենէս եւ Կիկերոն անոնց աշակերտ չեն կրնար համարուիլ. Իսկ գիղկական հանդէսներու մէջ բաւական զուարճացուցիչ տեսարան մը կը ներկայանայ երբ գեղջկուհի մը իրեն խօսեցեալ երիտասարդը յանկարծ դիմաւորելու ատեն որսական բաւակներու առջեւ փախչող նապաստակներէն աւելի արագ փախչիլ եւ աներեւոյթ ըլլալը մէկ կընէ :

Ո՞ւր մնացին Եւրոպայի հնարագէտ բըժիշկներուն բարակ հանձարները. - չերամները ուրիշ տարիներուն նման այս տարի ալ գէշ արամազրութեան մէջ են. ինչո՞ւ ականջնին խփել եւ ասօր ալ դարման մը գտնելու հոգ չեն տանիր. չեն դիտեր որ ամենքս ալ իրեն համար կաշխատինք, որպէս զի մետաքսայ, երկնեանց եւ ծաղկեկար գլխաւորով դարգարուի գեղեցիկ սևուր դարման յաւերժանութեան նման, իրենց աւելի մեծամեծ հաճոյքներ ընծայելու համար. Սակայն երբ այս առարկութեան դէմ պատասխանեն թէ « մենք մինչեւ ցարդ մարդկային ազգին օգուտ մատակարարող բաւական գիւտեր ըրած ենք, այդ աշխատութեան փորձիլ բռն ալ թող իրենք շալկեն, որովհետեւ իրեւ հարստութեան եւ ապրանաց միակ աղբիւր մը նկատելով յոյսերնին բոլորովին ատոր վրայ դրած են. »

ես զիրենք անիրաւ չեմ գտնել, մանաւանդ զիւղացոց նկատմամբ՝ որոնք, « եթէ չերամի հիւանդութեան դարման մը գտնել կարելի ըլլար (ինչպէս նաեւ ուրիշ բաներու,) մինչեւ հիմակ եւրոպացիք կը գտնէին » ըսելով խօսուի եւ չարժուի մեքենաներ դարձած են :

Արմաշու վանուց Միւսիւրիւսը մաշտարայական մահաշունչ ախտին ցաւալին զո՞ւ մը տուաւ՝ իւր ուսումնարանին մէջ ընդ երկար տարիներէ ի վեր դատաւարակուած Համալսարան Գրիգորեան Կիւնէցի ուսումնական պատանին, որ երկամեայ հիւանդութեամբ նոյն ախտին տակ ծնուած հիւծեց ու մաշեց իւր աղետալի կեանքը, մինչեւ մատաղ հասակի մէջ զլորեցաւ հասարակաց մայրն եղող ցուրտ հոգին գիրկը ի մեծ ցաւ անշուշտ եւ ի սուգ իւր մեծարգոյ պատուելոյն, հաւատարիմ ընկերակցացը եւ բոլոր Միւսիւրիւսեան, որով աւանդուն տարած անձնանուէր խնամքները ի գերեւ հանելով կը մեկնի յաւիտենականութեան մէջ, տարաբաղդ մօրը եւ քերքը վերջին նըշխարեալ յոյսն ալ իւր հետ չի՛նջացանելով :

Ծծումբը՝ այս վերջին տարիներս իւր կարողութեան կերպը փոխել է բոլորովին. վասն զի հին ատենը Սոգոմ Գոմոր մեղաւոր քաղաքները երեց մրկեց, իւր պաշտօնը հիմակ մարդկանց գլուխներուն վրայ կը չարուսակէ :

հեռագրով հրաման ըրեր է Բ. Գրան :

— Օգոստ. Սուլթանին հետ գտնուող իմամը՝ խայրուլլահ էֆենտին փարիզ Պապին նուիրակին և փարիզի Արքեպիսկոպոսին այցելութեան գացեր է :

— Գարատաղի իշխանը մօտերս փարիզ հասնելով, պատուով ընդունուել է կայսրէն և կայսրուհիէն. իշխանն ու իր հետը եղողները իրենց ազգային հանգերձներն հագած, և փարիզացոց համար նոյօրինակ բան մ'եղած ըլլալով, ամենքը հետաքրքիր են եղեր զինքը տեսնելու :

— Լէվընթ Հէրըտ կժանուցանէ թէ՝ կայսերական կառավարութիւնը բաւական ջօրք ու մէկ քանի լեռնային թնդանօթ պիտի դրկէ Նիկովիոյ կողմերը, Լէֆթէրի և Մանուլի վրայ :

— Ռուսաց կայսրուհին այս օրերս Գըրմի աղարակը գտնուելով՝ իւր 14 տարեկան աղջկին Մարի արշիդքսուհին, և 11 տարեկան որդին Սէրժի (Սարգիս) արշիդքսը ծալուալ մայրաքաղաքս եկան անցեալ ուրբաթ օր և Ռուսաց դեսպանատունը իջան. Մայրաքաղաքիս մէկ քանի տեղերը պտտելէն զատ, Արշիդքսուհին կիւրակէ օրը Գանտիլի բարձր. Ֆուստ փաշայի ընտանեաց այցելութիւն ըրաւ. Երկուշաբթի գիշեր դարձան Գըրմի. Ասոնց հետ կգանուին բաղնիքի ուս աղնու ախաններ. Բուսիոյ դեսպանին ղոքանչը կալիցին իշխանուհին ալ որ ժամանակէ մ'իվեր մայրաքաղաքս կգրտնուէր, ասոնց հետ ուղեւորեցաւ Գըրմի. Մարի արշիդքսուհին Ռուսաց կայսեր միակ դուստրն է. հինգ ալ մանչ տղայ ունի, որք են՝ Աղեկսանդր գահաժառանգն, Վլադիմիր, Ալեքսի՝ որ մօտերս մայրաքաղաքս եկաւ, Սէրժի և Բօլ :

— Նոր փոխտուութեան մէկ մասն 13 միլիոն Ֆրանկ - գաղղիական ոսկի - անցեալ շաբաթ օրը մայրաքաղաքս հասնելով, անմիջապէս փոխերանոցը զրկուել է Օսմանեան դրամի փոխադրուելու համար :

այս բանիս վրայ մի գարմանաք, վասն զի բաւական տարիներէ ի վեր այդինքը աւելի մէջ ըլլալով զլուրները քիչ մը հանգարտել էին. ծծումբը այդ վտանգին դարման գրտաւ, որով Բագոսի տաճարին ջրմեղանդ կը կըրպագունեն ալ խիստ յաճախեցին :

Գետարկ խելապատակի տէր ծանծաղամիտ սինըրի մը նախկը տեսնուեցաւ անցեալները Ծիածանի մէջ. սակայն նամակագրին կուրութիւնը ցաւալի է, որ ատանց իրեն դէմ եղած արժանաւոր պատիւն ու յարգանքը ճանչելով՝ կը յանդգնի տակաւին ձեռքը դրէ բռնել, որով թէպէտ եւ իւր պաշտօնը կը մեծցունէ, սակայն չգիտէր որ անոր հետ իւր պատիւն ալ կը նուաղցունէ, մանաւանդ թէ վերջին նամակովը իւր արժանաւորութիւնները կը հաստատէ. Նոյն նամակին մէջ նշանակութեան արժանի է Տրոխապի կամ Պեղոպոթիւնը, եւ զմեզ, « ճոռմարանութեան դատաւոր » անուանելն, որուն համար չեմ կըրնար առանց ինքզինքս բուռն դօրութեամբ մը գտնելու ծիծաղս բռնել. որովհետեւ ինչպէս փորձը կը ցուցնէ՝ ես ոչ ճոռմարան եմ եւ ոչ ալ այդպիսի բանի մը տխրութակ ունիմ, վասն որոյ եւ խօսքս ալ վերջացունելով կը լուեմ :

— Հեղինական կառավարութիւնը Բ. Դռնէն հատուցում կ'ստանայ եղբոր, Ար. Գառնի շոգենաւուն հեղինական ջուրերուն մէջ Օսմանեան նաւերէն ուժակով ուղարկուած համար: — Ս. թէնքի Օսմանեան գետապանը անցեալ ուրբաթ օր մայրաքաղաքս եկաւ:

— Միտիլիի մէջ այս օրերս դարձեալ սաստիկ գետնաշարժ պատահելով, մեծ ահուգող պատճառներ է բնակչաց: Խիստ շատերը կ'սորհին եղբոր գաղթել այս կողմերէն, որ բոլորովին հիմնադրաբար կը լլայ ելնէ այսպէս շարունակէ գետնաշարժը:

— Լոնտրոն գտնուող հեղին վաճառականը երկու նոր շոգենաւներ ծախու առեր են, որք Արգատիի պաշտօնը պիտի ունենան եղբոր: Ասոնց առջի անունները փոխուելով, մէկուն անունը կ'ընտրուի, իսկ միւսինը Օրկա դրուել է:

— Կայսերական հրամանաւ, այսուհետեւ բոլոր տաճիկ աղայք պիտի պատուաստուին (աշ), և առանց պատուաստի վկայականի գալոց չպիտի ընդունուին:

— Կյուսայուի որ Նաբոլէոն կայսրը մայրաքաղաքս օգոստ. Սուլթանին փոխադարձ այցելութեան գայ, կայսրուհւոյն Եղիպտոս և Երուսաղէմ ուղեւորած աւտներ:

— Մայրաքաղաքիս Լանաֆութեան վիճակը բարեկարգելու համար բարձրագոյն ատենանին մէջ յատուկ յանձնաժողով մը կազմուել է ամեն պաշտօնատուններէ մէկ մէկ անգամ ընտրուելով:

— Կրեաթի մէջ յիսնի չափ յոյն օրիորդք զինուորական կրթութիւն կ'ընեն և հաճի Միկայի անուն ապստամբապետէն զէնք կուզեն եղբոր, թերեւս կուրի միտնելու համար:

— Մանու Մուտանիայի մատակայ գիւղ մը կ'սկսելու կողոպտեր, կրակի տուեր և Յգիւղացի ալ սպաններ է ոչխարներին իրեն չյանձնելուն համար: — Իսկ Լէֆթեր Հէրէքէ երթալով գտած մարդիկը կապեր ու սրճարան մը թխեր, և ինքը երեւելի անձի մը տունը մտնելով 100 լիրա ու ծանրագին բաներ առեր և տունը կրակի տալով ձգեր գացեր է:

— Օգոստ. Սուլթանին ուղեւորութեան վրայ, մինչեւ երէկ եկած հեռազրական լուրք են:

Նորին վեհափառութիւնը անցեալ հինգշաբթի կէս օրէն երկու ժամ ետքը փարիզէն ուղեւորել է: Կայսրը մինչեւ երկաթուղոյն կայարանը յուղարկուող եկեր է: Գիշերը Պուլսնը անցունելով առաւօտուն Անգլիա մտեր և Տուրքի մէջ ընդունուել է թագուհւոյն դահաժառանգ կալէսի իշխանէն և Բէմպրիսի դքսէն, որ թագուհւոյն հօրեղբորորդին է: Նոյն օրը ուրբաթ կէս օրէն քիչ մ'ետքը Լոնտրոն հասնելով, Պրինսիպի պալատը իջեր է կալէսի իշխանին հետ, մէկտեղ ըլլալով Ֆազիլ Մուսթաֆա և Հալիմ վաշաները: Պաշտօնական մեծարանքէ զատ, անթիւ ժողովուրդ ջերմ համակրութեամբ ընդունել են զինքը: — Հետեւեալ օրը շաբաթ՝ օգոստ. Սուլթանը վիստորի պալատը թագուհւոյն այցելութեան երթալով, խիստ ազնիւ ընդունելութիւն եղեր և նախաճաշիկ մը արուեր է: Յետոյ թիւլի հրապարակը պարտելու ելեր են, օ.

գոստ. Սուլթանը թագուհւոյն, և կայսերազն Էֆենտիները արքայազն իշխանուհւոյն թեւերը մտած: Երեկոյն, Նորին վեհափառութիւնը իւր հետ գտնուած պաշտօնէից մէկ մասին հետ կալէսի իշխանին պալատը ընթերցել ի ներկայութեան Անգլիոյ բարձրաստիճան պաշտօնէից և դեսպանաց: Իշխանը՝ օգոստ. Սուլթանին, և Օգոստ. Սուլթանը՝ թագուհւոյն կենաց համար բաժակ առաջարկեր են: — Կիւրակէ օրը, նորին վեհափառութիւնը կալէսի իշխանին հետ Ռիշմոնտի կողմերը երթալով, թամիզ գետին վրայ պտուղներ են թագաւորական մակուկով և Պրինսիպի գլխին ապարանքը ճաշ մը ընելէն յետոյ Լոնտրոն դարձեր են: — Երկուշաբթի օրը, Նորին վեհափառութեան ներկայանալու պատիւ ունեցեր են դեսպանք, բարձրաստիճան պաշտօնէից, Մանչէսթըրի քաղաքական խորհրդոյ անգամը, Անգլիոյ հրէից երեսփոխանք, իսկ մը հիւպատոսներ և մէկ քանի Օսմանեան հպատակք: — Չորեկշաբթի օրը՝ յուլիս 3-17, ի պատիւ Օգոստ. Սուլթանին, մեծ խնճոյք մը տրուելով Գրիսթալ (Պիլլօր) պալատին մէջ՝ 2000 երաժիշտք Օսմանեան երգ մը նուագեր են և երեկոյն խիստ գեղեցիկ հրախաղութիւններ եղեր են:

— Օգոստ. Սուլթանը փարիզէն չմեկնած, իւր ներկայութեանը ընդունել է Օսմանեան հպատակ երեւելի տիկիններ, որոց մէջ են Պերլինի Օսմանեան դեսպան Սրիսթաքի պէյլին կինը, Տիւրքեան Պողոս պէյի աղջիկը, Վաշինկթընի Օսմանեան դեսպան Պըլաք պէյլին կինը:

Նորին վեհափառութիւնը թուրքի աղքատաց՝ 20,000, զինքը ցամաքն հանող նաւաստեաց՝ 2000, և ծովային սաշտօնատան գործակալաց 8000 ֆրանգ պարգեւէր է:

Ըստ Բաթրի լրագրոյն, Օգոստ. Սուլթանը Լոնտոնէն Պեյքիք անցնելով վիէննա պիտի երթայ, և անկէջ Գանուրի ճանապարհաւ մայրաքաղաքս պիտի վերադառնայ եղբոր: Ծաւրան նորին վեհափառութեան պիտի ներկայանան Ռումանիոյ, Գարատաղի և Սըրպի իշխանները:

— Հռոմէական ազգայնոց հագեւոր Գլուխ գեր. Հասունեան անցեալ շաբաթ օրը Հռոմ Պապին կողմանէ կիլիկիոյ կաթողիկոս հրատարակուել է հանդիսի ի ներկայութեան վեհափառի և վիէննայի Արքեպիսկոպոս արքահայր և ուրիշ բազմաթիւ Հայ-հռոմէական Արքեպիսկոպոսաց և եպիսկոպոսաց:

Մէծմուսը Հալիպոլիս այս հեռաղիւրդ ծանուցանելէն յետոյ կ'յաւելու թէ՛ դեր. Հասունեան փարիզ ալ երթալէն յետոյ մէկ քանի շաբաթէն մայրաքաղաքս կը դառնայ, և առաջիկայ դարն ալ կ'իլիկիոյ այցելութիւն մը կ'ընէ: Հռոմէական Արքեպիսկոպոսարանի կողմանէ ի պաշտօնէ ծանուցուել է Բ. Գրան Գեր. Հասունեանի այս նոր դահաժառանգութիւնը:

Ա.Զ.Գ.Ա.ՅԻՆ

Առաջիկայ շաբթու մէջ մայրաքաղաքս իրենց հայրենիքը կուղեւորին զէյթունի ազգայինք: Արդէն ի պաշտօնէ

իմաց տրուեցաւ իրենց թէ հրաման եղած է վերադառնալու: և միանգամայն կայսերական հրովարտակը շնորհեցաւ:

Կյուսամք թէ այսուհետեւ Զէյթուն խաղաղ վիճակի մէջ գտնուելով, իւր յառաջագիմութեան համար կաշխատի, և նոր գէպքերով Արդիին ցաւ և Պատրիարքարանի դաղման պատճառ չտար:

— Հիւանդանոցի և Պատրիարքարանի մատակարարութեան գործը այս օրերս գրեթէ բոլոր ազգայնոց խորհրդածութեան կարեւոր նիւթ մ'եղած է: Հատեալ կը արմանան իմանալով թէ փանոսեան կարապետ Էֆենտին առանձինն յանձն առած է յիշեալ պաշտօնը, թէ Պատրիարքարանն ու թէ հիւանդանոցը լաւ և անդորր վիճակի մը մէջ պահելու և աւելի բարեկարգութիւններ ընելու շահաւոր խոստմամբք՝ առանց կեդրոնական անտուկին վրայ ծանրանալու և պարտք ձգելու: Ըստ մեզ, զարմանալի է յիշեալ Էֆենտին այս յանձնառութիւնը: Անձանձիր ջանք, հաստատամտութիւն և ազգայնոց ձեռնուռութիւնը կրնան պարգեւատ հանել զինքը: Այսպիսի յաջող տարրերով ոչ միայն մեր ազգային կրկին հաստատութեանց այլեւ շատ մեծ ու ընդարձակ հիմնարկութեանց մատակարարութիւնը հընարին է: — Արդ՝ մենք կը արմանամք մեր պաշտօնակցին այս յանձնառութիւնը տեսնելով, բայց ուրիշ նկատմամբք: Գեր. մուցուած է որ փանոսեան կը պնդէր թէ՛ ազգային պաշտօնատարութիւնը ձրի ըլլալու չեն, և թէ՛ ձրի պաշտօն վարելն անկախ է ու չյաջողիր: Ահա փանոսեան բոլորովին իւր այս սկզբան գէ՛մ կ'մեղանչէ այս անգամ: — Մեր զարմանքն ուրիշ պատճառ մ'ալ ունի: այսինքն՝ փանոսեան Էֆենտին ամեն օր իւր լրագիրն հըրատարակելու պարտաւորեալ ըլլալով, արդեօք պիտի յաջողի՞ ամեն օր իւր յանձն առած ծանր պաշտօնին վրայ դառնուելու:

Այսու ամենայնիւ, մենք դարձեալ յաջողութիւն կը արեւմաղթեմք ի սրտէ, փափաքելով որ Հիւանդանոցի պատրաստութեան հանգիստ վայելեն, և Պատրիարքարանի պաշտօնէից իրենց թոշակն անթերի ընդունելով կարող ըլլան իրենց պաշտօնը վարել ամենայն մտադրութեամբ: Հետեւաբար՝ անհրաժեշտ պարտկհամարիմք մեզ հրաւեր կարգալ ամեն կարգի բարեւէր ազգայնոց որ՝ ինչպէս ցարդ նոյնպէս և այսուհետեւ բարեհաճին իրենց դրամական օժանդակութիւնը նուիրել ազգային հաստատութեանց բարեւոք մատակարարութեան համար, և ձեռք տալ մեր պաշտօնակցին՝ թեթեւեղելու համար իւր ծանր բեռը, որոյ ներքեւ մը տաճ է առաւել ձեռնուռութեանց ապաստանելով:

— Ինչպէս ծանուցած էինք, անցեալ չորեքշաբթի օրը մայրաքաղաքս դարձաւ Սէթեան դեր. Տ. Յովհաննէս նորապսակ եպիսկոպոսը: — Գալֆայեան խորհիւ եպիսկոպոսը ժամանակ մը Լիւմաճին պիտի մնայ եղբոր դասախօսութեան պաշտօնով: Այլազանքի Գարիբէլ եպիսկոպոսին մայրաքաղաքս գալու լուրը ստոյգ չեւաւ: Նէվրուզեան Յաբեղիկ և Մուրատեան Մաղաք Էֆենտիններն ալ՝ որ Ս. կաթու.

դիկոսի հետ գացած էին, այս օրերս կը վերադառնան:

—Ս. Կաթողիկոսը ամսոյս վերջերը բեղերսպուրկ երթալով, Աղեկանդը կայսեր ներկայանալու պատիւ պիտի ունենայ: Նորին բարձր Սրբազնութեան այս ուղեւորութեան ծախուց համար Ռուսաց կառավարութեան գանձէն 10000 մանէթ (150000 ղշ) շնորհուեր է: Նոյնպէս կառավարութիւնը վճարեր է Նորին Սրբազնութեան մայրաքաղաքէս մինչեւ Էջմիածին ուղեւորութեան ծախքը 7000 մանէթի չափ գումար մը:

—Գոհութեամբ կլսեմք թէ Ս. Հայրապետը Պալատէնիա ըստած կարգադրութեան մէջ պէտք եղած փոփոխութիւններն ընելով, ի մօտոյ կառավարութեան պիտի մատուցանէ ի վաւերացումն:

Հաճութեամբ կհրատարակեմք հետեւեալ նամակը:

... Խմբագիր:

«Բաղդը ամսոյս 18 ին մինչդեռ մեր կամաց առաջատները Զմիւռնիայէն Պօլիս և անկէց Արմաշի վանքը այցելութեան երթալու բաղձանքով լցուցած, քաղցր զեփիւռ մ'ալ յաջող նաւարկութիւն կը խոստանար, յանկարծ կէլիպօլուի առջեւ ընդմիջելով ստիպուեցանք ընկերակցիս հետ ելնելով յիշեալ քաղաքը երկու օր հիւր մնալ: Այս առթիւ երկսեռ դպրատանց այցելութիւն ընելով զգացած ուրախութիւննիս մեծ եղաւ, տեսնելով աշակերտաց երեք տարիէ ի վեր իրենց անձնուէր պատուելի Պաղտատար սարկաւազին միջոցաւ ըրած զգալի յառաջադիմութիւնը, որ խիստ գովութեան արժանի է: Աւանդուած դասերը քերականութիւն, ճարտասանութիւն ու թուաբանութիւն էին: Երկսեռ դպրոցները՝ որ եկեղեցւոյն ընդարձակ դաւթին մէջ կգտնուին, բարձր գիւրքի մը վրայ շինուած են, և սրահներուն պատուհանները կարգադրեալ՝ եկեղեցւոյն պարտէզը և դէպի ծովը կնային: Եկեղեցւոյն անուամբ թէոքորեան ուսումնարան կանուանեն: Երկու սեռէն 240 աշակերտք կան, որոնցմէ զատ 22 հոգի՝ որք այս վերջին օրերս իրենց ուսմանքը աւարտած են, և որոց 10 ըրգական սեռին կվերաբերին, մնացեալ 12 թէ և շուկայ ելած են և իրենց հարց աղքատիկ արհեստից կհետեւին, բայց իրենց Պատուելիին յորդորանօք Բարեսիրական անուամբ ընկերութիւն մը կազմած են և պարապ առնենին անով կղբաղին: Այս 12 տղայք միանգամայն պարտաւորութիւն համարած են իրենց՝ կարգաւ մէկ մէկ ճառ շարադրելով կիւրակէ և սօնի օրերը եկեղեցւոյ ժամերգութեան աւարտմանէն յետոյ կարդալ ժողովրդեան առջեւ: Երկրորդ կարգի աշակերտք՝ որք թուով գրեթէ 26 են և ամենէն մեծը 14 տարեկան է, քերականութեան երկրորդ մասը կուսանին: Զարմանալի է որ հայերէն բառ մ'անգամար տասանել չգիտցող հարց այս որդիքը երեք տարուան միջոցին մէջ տախտակի վրայ նոր կտակարանէ և ճելամակէ հատուածներ աշխարհաբառ ու տաճկերէն լեզուաց կթարգմանեն անսխալ: Մնաց

եալ երրորդական և նախակրթական աշակերտք երկու օգնականաց միջոցաւ կը կառավարուին յիշեալ Պատուելիին վերատեսչութեան ներքեւ, որ Ս. Յակոբայ վանքին մէջ ուսած է յոտս Պատուելի Հայրապետ թ: Սալավանեանի:

Ուսանողաց յառաջադիմութեան փափաքն ու Ուսուցչին եռանդը քաջալերելէն յետոյ երբ կմեկնէինք, ուղեցինք քիչ մ'ալ թանգարանը մտնել: Հետազոտութիւնը հոն մեր առջեւ հանեց յիշատակարան մը, ուսկից իմացանք թէ՛ Անի քաղաքին ամայանալէն յետոյ ազգայնոց մէկ մասը Կամաղ քաղաքը շինեալ ու երկրորդ Անի անուանեալ են, և թէ՛ հոն ալ թշնամեաց բռնութիւնք տիրապետելով, 1713 ին խեղճերն ստիպուեր են կէլիպօլու գաղթել առաջնորդութեամբ Բուքանուանեալ Գրիգոր Եպիսկոպոսի: Այժմ միայն 163 տուն կհաշուին: Գրեթէ ամենքն ալ աղքատութեան ճիրաններու մատնուած են բայց գոհ սիրտ կկրեն:»

26 յունիս 1867

ՅՈՎ. ՀԱՆՆԻՍ ԹԱԳԵՈՍԵԱՆ

ԱՅԼԵՒԱՅԼՔ

Պէշիկթաշի Եէնի—մահալէ ըստած թաղը, երկու շաբթի աւուր արշալուսին, տան մը բաց ձգուած ու ցած պատուհանէն գողեր մտնելով սենեակին մէջ զըտնուած մէկ ժամացոյցն ու հանդերձեղներ առեր տարեր են, առանց զգացունելու հոն ի քուն եղողներուն: Աւերոգ է ըսել թէ դիշերները պատուհան բաց ձգեցին՝ առողջութեան փնտսակար ըլլալէ զատ, կրնայ այս և ուրիշ գիտութեանց ալ գիւրդութիւն տալ:

—Նաւապետ մը՝ որ քսան տարիէ ի վեր ծովու վրայ է և տասը տարիէ ի վեր նաւապետութիւն կընէ եղեր, հետեւեալ զարմանալի գիւրդ կծանուցանէ:

«Նաւապետ մը, կըսէ, երբ փոթորկի ատեն վտանգաւոր կացութեան մը մէջ կգտնուի, թող նաւուն կողին վրայ 2—3 կաշի իւղ պարպէ: Այն ատեն հողմի կողմէն խաղաղ ծով մը պիտի ունենայ: Բաւական է որ իւղը կաթիլ կաթիլ հոսի, որով ծովը իւղին հետ կցորդելով կհանդարտի: Նաւն հանդարտ ջրի մէջ կկենայ որչափ որ իւղն հոսի: 1864 ին, նմանը չտեսնուած հողմի մը սաստկութեան աւտեն առաջատներս ու ուղեցոյցը կորուսի, և նաւը չպիտի կրնար ծովուն վրայ ժամ մը կենալ եթէ իւղ չունենայի: Հինգ կալօն իւղ ինծի 56 ժամու համար բաւեցին, և նաւը բռնեցն ու նաւաստիք ազատեցան: Նաւերը թող 50 կալօնու երկաթէ երկու դարաններ ունենան՝ երկու կողմերնին: Իսկ փոքրիկ նաւերը՝ 5 կալօնու դարաններ: Այս միջոցը շատ նաւեր, շատ կեանքեր և շատ ստացուածք ու դրամ պիտի աղատէ:»

Այսպիսի գիւտ մը ի հարկէ նաւապետաց բոլոր ուշադրութեան և քննութեան արժանի է:

—Ըստ նոր վիճակագրութեանց, Երուսաղէմի բնակչաց թիւը 18 հազար է, որուն 5 հազարը մահմետական, նոյնչափ մը հրեայ, և մնացորդը այլ և այլ ճիւղեր

րու բաժնուած քրիստոնեայ են: Հեռագրային երկու դիմեր Երուսաղէմն Եւրոպայի հետ կը կցորդեն, մէկը՝ Պէրութի, միւսը՝ Աղեկանդրիոյ վրայէն: Ընդհակառակն, երկրային անձնական հաղորդակցութիւնք խիստ գէշ վիճակի մէջ են:

—1622 ին հաստատուած Անգղիոյ «Գալէտօնիըն Մէրքիլըրի» ըստած հին լրագիրը՝ որ երկու հարիւր տարուէն աւելի շարունակած էր, այս օրերս դադրեր է:

—Եփեսոսին հակառակորդները զարմանան պիտի եթէ լսեն, որ այս օրերս սագսոնիացի կօշկակար մը 114 տարեկան հասակին մէջ մեռեր է: Այս մարդը, կըսեն թէ, յետին առտիճան ծխող մ'էր և ծխափայտը բերնէն բնաւ չձգեր եղեր:

—Գանատայի մէջ 73 սակահանք կը գտնուին, որոնց մէջ 708 գործաւոր կըլը բաղին: Վերջին երեք ամսուան մէջ 138, 191 լիւրայ սթէրլինի համար ոսկի փորուեր է:

—Չկայ աշխարհիս մէջ տեղ մը ուր լրագրութիւնը հսկայաքայլ յառաջացած ըլլայ ինչպէս որ Միացեալ Նահանգաց մէջ: Հոն 4000 էն աւելի լրագիր կը հրատարակուին, և Ֆիլատէլֆիա քաղաքը միայն 140 տպարան ունի:

—Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց մէջ գերութեան ջնջումէն յետոյ, նոր աշխարհի մէջ գերեաց գլխաւոր երկիրները Պրազիլիա և Գուպա են, թէպէտ վերջին ժամանակս Միացեալ Նահանգաց մէջ ընդհանուր բնակչաց 8 մասին մէկ մասը գերի էր, այժմ Պրազիլիայի մէջ 3 մասին մէկը և Գուպայի մէջ հարիւրին 43ը գերի են: Արդէն քանի մը տարի առաջ, յԱմերիկա եօթն ութ միլիոն գերի կը հաշուէր (այսինքն ամբողջ ամերիկացւոց ինը մասին մէկը) բայց հիմայ ընդամենը երեք միլիոն հողի հազիւ կը գտնուի գերութեան մէջ:

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆՔ

ԻԶՆԻՄԻՏ. Արքանաւ աղա Մարտիոսեան:
ԿԷՅՎԷ. Մարտիրոս աղա Մ. Աղամեան:
ՊԱՂՁԷՃԻԿ. Պետրոս աղա Յ. Գրիգորեան:
ԱՏԱԲԱԶԱՐ. Խաչատուր աղա Նազարեթեան:
ՄԵՆ ՆՈՐ ԳԻՒԼ ՓԱԶԱՐՈՒՆ. Տ. Կարապետ քահանայ Պեօնիկեան:
ԻԶՄԻՐ. Ղուկաս աղա Պալապալեան:
ՏՐԱՊԷՉՈՒՆ. Խաչատուր աղա Էլմասեան:
ԳԷՐԱՍՈՒՆ. Գեորգ աղա Խ. Մազմանեան:
ՍԱՄՍՈՒՆ. Խաչատուր աղա Սալմեան:
ՍԵՐԱՍՏԻԱ. Վարդան աղա Յ. Արգաթեան:
ԵՐԶԻՆԿԵԱՆ. Կիրակոս աղա Գազմանեան:
ՀԱԼԷՊ. Յովհաննէս աղա Գիւրգիսեան:
ԱՐԱՊԷԼԻ. Մ. Մարտիրոս աղա Թեփթիլիեան:
ԹՕԳԱԹ. Գեորգ աղա Սեֆերեան:
ԱՏԱՆԱ. Միքայիլ աղա Մկրտիչեան. Ժամագործ:
ԿԱՐԻՆ. Աղեքսանդր աղա Տ. Ներսիսեան:
ԳՂԻ. Մելքոն աղա Ճանքեմիլեան:
ՎԱՆ. Յովհաննէս աղա Յովակիմեան:
ԵԳԻՊՏՈՍ. Խաչատուր աղա Աղբեան:
ԷՆԿԻՒԻԻ. Տ. Պողոս քահանայ:
ԿԻՒԼԷ ԵՒ ՂԱՐՍԱԽ. Տ. Պողոս քահ. Մկրտիչեան:
ԵԱՇ. Պ. Խ. Գարագալեան:
ՊՕԹՈՒՇԱՆ. Յարութիւն աղա Յակոբեան:
ՌՈՄԱՆ. Դաւիթ աղա Պալասան:

ՏՆՕՐԷՆ ԵՒ ՏԵՐ ԼՐԱԳՐՈՅՍ
Հ. Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒԲԵՆԻ Տ. ԳԻՐԳԵՃԵԱՆ

Գ.—ՊՈԼԻՍ, ՅԻՆՏԱՆԶԷԼԱՐ ԵՐԳՈՒՇՈՒ ԹԻՒ 19.